

SENTIERO ROMA

Flirten met Italiaans graniet

Na verschillende wandelvakanties verspreid over vele jaren slaagden Matthieu en Ellen er afgelopen zomer in de Sentiero Roma te voltooien, een pittige meerdaagse trektocht langs de Italiaanse kant van de granieten Bergeller Alpen. Tijdens hun laatste bezoek, afgelopen zomer, gaan ze de moeilijkste etappe te lijf.

TEKST & FOTO'S MATTHIEU VELDHUIS

- ◀◀ 1999 - Een van mijn favoriete wildkampeerplekken aller tijden even onder Passo Barbacan.
- ◀ 2000 – Uitzicht nabij Rifugio Omio.
- ◀ De klim naar Passo Cameraccio.

De heupband van Ellen schiet open. De overschrijding van de Passo del Camerazzo is begonnen. Ze knijpt in de ijzeren ketting. Wij zijn bij de les: de Sentiero Roma is meer dan een huttentocht. En deze pas is een van vele overgangen met vergelijkbare moeilijkheidsgraad. Ellen herpakt zich. Als we veilig en wel de pas over zijn, vragen we ons af of deze route geen berg te hoog is? Snel schuiven onze zorgen naar de achtergrond omdat het landschap al onze aandacht opzuigt. Voorbij deze pas lopen we langs een muur van steile granieten pieken die niet zouden misstaan in een diorama in de Efteling. En de stemming wordt nog beter als we aankomen bij Bivacco Molteni Valseccia. De dag is nog lang, maar de beslissing wordt vlot genomen: hier gaan we de nacht doorbrengen. De brander gaat aan voor koffie en thee. Er loopt een Brit voorbij die haast heeft, want hij wil nog verder naar de Rifugio Alievi. We bieden hem iets te eten en te drinken aan. Hij wijst naar zijn rugzak: *“I got to eat my way through my rucksack.”*

De volgende dag komen wij aan bij de Rifugio Alievi. Onzeker over het vervolg winnen we informatie in bij de huttenbaas. Hij geeft aan dat de etappe naar de Rifugio Ponti minstens zo technisch is en sneeuw kan het nog lastiger maken. Door de taalbarrière wordt niet duidelijk hoeveel, hoe hard en hoe steil de sneeuw bij de pas is. De schrik zit nog een beetje in de benen en het beeld van de komende dag geeft ons te weinig duidelijkheid of wij het aankunnen. Bij een cappuccino besluiten we af te dalen en de tocht af te breken.

Helikopteroudjes

Deze flirt, zomer 2000, was de eerste van vijf met de Sentiero Roma. Flirts waarin we vanuit verschillende kanten kleine etappes

↑ Tussen Rifugio Alievi en Rifugio Ponti.
➤ Bivacco Kima is eenzaam en uitzichtrijk.

van deze route hebben gelopen. Afgelopen zomer was het dan eindelijk zover: de laatste etappe naar de Rifugio Ponti. Sentiero Roma volbracht!

Het dorp Codera ligt in het gelijknamige dal op 825 meter hoogte en is enkel te voet te bereiken na een klim van twee uur. Een goederenlift verlicht het eenvoudige leven van de, meest tijdelijke, bewoners. Rond 1933 woonden hier permanent zo'n vijfhonderd mensen, nu blijven er in de winter alleen nog enkelen die de barre omstandigheden trotseren. In de zomer is er een hut die open is. De kerk verraadt een rijke geschiedenis.

Toen we voor het eerst vanuit het noorden het dal inliepen waren er vrouwen bezig met hun wasgoed in de rivier. Dat was eind jaren negentig. Sindsdien zijn er verspreid door het dal vakantiehuisjes gebouwd. Het plan om een weg aan te leggen is nooit realistisch geweest vanwege een te onstabiele bodem. De bewoners zelf vinden dit prima, zeker nu er helikopters zijn. Verschillende senioren worden in het voorjaar ingevlogen, zodat ze in hun geliefde dorp kunnen wonen. Als de eerste sneeuw in de herfst

het leven onmogelijk maakt, vliegen ze terug naar hun permanente adres in Novate Mezzola. Codera is de symbolische start van de Sentiero Roma.

Een ethisch dilemma

Aangekomen bij de Rifugio Alievi herkennen we de huttenbaas en zijn we opgetogen. Negentien jaar na onze eerste kennismaking met de wandelpaden in Bergell voelen we ons klaar voor de tocht naar Rifugio Ponti. Een etappe met veel sneeuw, kabels en de hoogste pas van de hele route. En omdat we van bivacco's houden, hebben we besloten om even voorbij de helft te gaan slapen in Bivacco Kima.

De volgende ochtend zijn de wandelaars die even voor ons vertrekken de laatste mensen die we zullen zien totdat we aankomen bij Kima. Een aangename eenzaamheid in hoogzomer in de Alpen. Na een korte pauze zien we vijf raven van achter een groot rotsblok opvliegen. Gekscherend zeg ik tegen Ellen: "We gaan zo meteen iets fraais zien." Raven zijn aaseters. Achter het rotsblok ligt een schaap; kop omlaag, tong uit de bek, bloed rondom en met de ogen eruit gepikt. Het ademt nog. Verschillende acties schieten door me heen. We kunnen een grote steen pakken en die hard op zijn kop slaan om het uit zijn lijden te verlossen. Ik voorzie een bloederige scène waarbij

← Nieuwsgierige steenbok boven Valle di Mello.
✓ Bij de meeste passen zijn kettingen ter ondersteuning.
✓ Stengelloze silene in het licht van de ondergaande zon.

we meerdere pogingen nodig hebben. Optie twee is het beest laten liggen en met schuldgevoel doorlopen. We staan stil bij het schaap en overleggen. "Je zakmes is toch scherp? Je kan zijn keel doorsnijden", oppert Ellen. Verbijsterd schud ik nee. We zijn het eens dat het beter is het beest uit zijn lijden te verlossen. Zonder ogen en met waarschijnlijk gebroken poten maakt het geen enkele kans en er is geen herder die uitkomst kan brengen. We staan zo nog een tiental seconden te kijken. "Ik kan het niet", zeg ik. Ellen schudt haar hoofd. We lopen door. Onze zorgen over de bergpas zijn niets vergeleken bij ons knagende schuldgevoel.

'Angstgegner' Passo Cameraccio

De pas, of beter gezegd het idee van deze pas, heeft ons zoveel zorgen ingeboezemd, dat we deze etappe jaren voor ons uit hebben geschoven. Nu kijken we omhoog naar sneeuw en rots. We vragen ons af of we links of rechts langs de sneeuwresten omhoog kunnen. Er is nauwelijks een markering te zien en we zoeken naar sporadische steenmannetjes. Na enkele honderden meters over een steeds steiler wordend sneeuwveld zien we in de rotsen verfstrepen. Het klimmen is spannend en vooral leuk. Het letterlijk en figuurlijk hoogtepunt vormt de pas. Daar stuiten we op een nog groter sneeuwveld dat we behoedzaam afdalen. Onze stokken geven stabiliteit. Dan stappen we blokkenterrein in. Het komende uur springen we van rots naar rots, steeds zoekend naar de route over stabiele stenen. Ons doel voor vandaag komt in beeld en we vragen ons af waarom we deze pas zolang uit hebben gesteld? Bivacco Kima is in topconditie, een miniatuurberghut zonder waard. De hut is recent

↑ De enige 'bewandelbare' pas vanaf de Sentiero Roma naar Zwitserland: Passo Zocca.

gebouwd om als ondersteuningspunt te dienen voor de gelijknamige trailrun. En we zijn dankbaar voor het comfort en het uitzicht vanaf het daleinde van de Valle di Mello. Bij de zonsopgang verschijnen er twee steenbokken op een plek waar David Attenborough ze als regisseur zou hebben neergezet: als achtergrond een ondergaande zon en het diep ingesneden Valle di Mello. Ze likken aan zout. Zout neergelegd voor schapen. De steenbokken lijken ons te hebben gezien, want ze naderen ons tot bijna aaiafstand. Een halfuur lang genieten we van hun toenadering en oogcontact.

Nog één pas scheidt ons van Rifugio Ponti: de Bocchetta Roma, 2898 meter. Jaren daarvoor, toen we een andere route in Bergell liepen, spraken we bij de hut een groep wandelaars die deze pas net hadden overgestoken. Ik herinner mij vermoeide gezichten die vol eerbied vertelden over hoe ze omhoogklommen door een waterval en dat hij zeker zo moeilijk was als de andere passen. En nu klimmen we naar de Bocchetta door sneeuw, de route zoekend. Voor we erg in hebben staan we na wat hakken in sneeuw en hangen aan een paar kettingen op de pas. *We're out of the woods.* ■

SENTIERO ROMA

De meerdaagse bergtocht komt na dag twee niet onder de 2000 meter en kent lange etappes. Er zijn verschillende varianten. De klassieke route start in Novata Mezzola (316 meter, ten noorden van het Comomeer) en eindigt op de Preda Rossa (1955 meter een zijdal van het Val Masimo). Het hart van de tocht is het stuk tussen de Rifugi Gianetti en Ponti met de technisch grootste uitdaging. Hier geven kettingen hulp bij lastige passages. Het hoogste punt is de Passo Cameraccio met 2950 meter. Zelfs in de zomer zijn pickel en stijgers soms nodig. Vanaf juli zou alle sneeuw in de vele nauwe doorgangen gesmolten moeten zijn. Technisch moet je graad II kunnen klimmen. Wat je zeker nodig hebt, is een gebrek aan hoogtevrees. De dagetappes zijn pittig: 7 uur is eerder regel dan uitzondering.

De route wordt van west naar oost gelopen omdat de technische passages dan eenvoudiger zijn.

Kenmerkend voor Bergell is het harde graniet. Onder klimmers is het daarom populair. Voor wandelaars is het omhoog kijken naar het puntige bergwoud waartussen rijkelijk veel water vloeit.

Na vijf dagen lopen kom je aan in het dal bij Filorera waar je winkeltjes en een barretje vindt. Verder vind je onderweg goed uitgeruste hutten. Kies je ervoor om af te wisselen met overnachten in onbemande hutten, bivacco's, dan wordt het tempo comfortabeler maar het verblijf spartaans. Als regel heb je een dak boven je hoofd, een bed en een matras.

De route is aangelegd in 1928 en kreeg meer bekendheid sinds het het parcours is van de Kima trailrun: een hardloopwedstrijd over vijftig kilometer met 3800 hoogtemeters. Aan de wedstrijd hebben we het te danken dat het prachtige Bivacco Kima is neergezet om meer veiligheid te kunnen waarborgen op de lange etappe tussen de Rifugi Allievi en Ponti.

BERGWIJZER

Bergell of Bregaglia ligt op de grens tussen Zwitserland en Italië ten zuiden van de (Zwitserse) Malojapas. Hoog langs de minder bekende Italiaanse zuidrand van de granieten bergketen loopt de meerdaagse Sentiero Roma, een pittige wandeltocht voor geoevende bergwandelaars. In de vroege zomer stijgers en pickel meenemen.

BESTE PERIODE

Vanaf juli tot en met september.

VERVOER

In de zomermaanden rijden er bussen naar San Martino in het Val Masino en naar Novate Mezzola.

SLAPEN

Kamperen:

Als basis kan het beste Val Masino worden gekozen. Even ten westen van San Martino ligt de eenvoudige Camping lo Scoiattolo (www.campingloscoiattolo.it).

Hutten (zie: www.rifugi.lombardia.it):

- Rifugio Brasca
- Rifugio Gianetti
- Rifugio Allievi Bonacossa
- Rifugio Cesare Ponti
- Bivacco Kima

GELOPEN TOCHT

• **Dag 1:** Novate Mezzola (316 m) – Rifugio Brasca (1250 m). 3½ uur, ↑ 1000 m, ↓ 60 m. Trappen en eenvoudige paden.

• **Dag 2:** Rifugio Brasca (1250 m) – Rifugio Gianetti (2534 m). 5½ uur, ↑ 1300 m, ↓ 200 m. Bij de Passo Barbacan moet er worden geklauterd.

• **Dag 3:** Rifugio Gianetti (2534 m) – Rifugio Allievi (2395 m). 6½ uur, ↑ 670 m, ↓ 500 m. Diverse passen met kettingen. Klimmen tot graad II.

• **Dag 4:** Rifugio Allievi (2395 m) – Bivacco Kima – Rifugio Ponti (2559 m). 5½ uur, ↑ 600 m, ↓ 300 m. Tot graad II klimmen, blokkenvelden en mogelijk (veel) sneeuw. Informeer naar de omstandigheden.

• **Dag 5:** Bivacco Kima (2654) – Rifugio Ponti (2559). 2½ uur, ↑ 350 m, ↓ 450 m. Sneeuw en kettingen leiden naar de Bocchetta Roma (2898). Vanaf de Pontihut is het 2 uur, ↓ 600 m naar Preda Rossa. Daar is een parkeerplaats.

KAARTEN

- Kompas, *Chiavenna Val Bregaglia*, 1:50.000
- Landeskarte der Schweiz, *Sciara 1296*, 1:25.000
- Landeskarte der Schweiz, *Monte Disgrazia 278*, 1:50.000

MEER WETEN?

- www.paesidivaltellina.it/sentieroroma/ – uitgebreide beschrijving met kaartmateriaal.
- www.valcodera.com